

La línia és clara i catalana

Amb més de setze anys de dedicació, Joan Navarro ha esdevingut un dels homes clau del còmic català. Ara, des de la direcció del Saló Internacional del Còmic, amenaça de convertir Barcelona en la capital internacional del sector.

R. Aymerich

—**¿Per quin estrany procés arribes a convertir-te en editor de còmics?**

—Jo vaig començar com a col·leccionista de *tebeos*, i això vol dir anar cada diumenge al mercat de Sant Antoni a remenar. Fins que arriba un moment en què descobreixes que els *tebeos*, a més de col·leccionar-los, poden ser estudiats. Per a un jove com jo, la temptació de fer un catàleg de tota la producció espanyola era un rept. No hi havia cap treball sobre això. Era un projecte tan interessant que vaig deixar la universitat. Hi vaig del 1972 fins al 1980, quan es va publicar. D'altra banda, formava part del «Club de Amigos de la Historieta», on es feien reedicions de còmics antics. Això em va permetre d'entrar en contacte amb el món de la producció. Tot això fins que va arribar la mili.

—**¿I aleshores?**

—Trenco amb els *tebeos*, visc de la música durant un any, acompanyant en Sisa...

—**Tanmateix, la teva experiència com a músic dura només un any. ¿Quan entres a Norma Editorial?**

—Poc després. Ells buscaven una persona que pogués portar l'editorial. I em triaren a mi. Vaig durar quatre anys, i després de fortes desavinences, vaig veure'm obligat a convertir-me en editor.

—**Allà munttes Cairo, que penso que va ser una experiència insòlita i molt innovadora dins el panorama del còmic a tot l'estat. ¿Com va anar tot allò?**

—Bé, la veritat és que *Cairo* no va vendre molt. Però jo penso que una revista d'aquestes s'ha de contemplar amb perspectiva de futur. És a dir, que, si inicialment perds calés, després

vénen les vendes a posteriori, els àlbums, el prestigi. És una inversió. Però l'editor va pensar que no i va decidir tancar-la.

—**Complot havia de ser la continuació lògica de Cairo, i tanmateix el Projecte va fracassar...**

—Sí, perquè sempre he cregut molt en els pactes verbals, i així m'ha anat... La veritat és que a Norma no hi vaig entrar com a *currante*, sinó com a soci. Un dels acords era que la capçalera i la producció que havíem seleccionat havien de quedar a les nostres mans.

El resultat va ser que no es van complir ni els pactes econòmics ni res de res. El primer que vaig pensar va ser de treure *Cairo* pel nostre compte, però l'editor es va negar. Mesos després, amb *Complot* al carrer, *Cairo* reapareixia, a més amb el material estranger que jo havia seleccionat. Tots aquests problemes marcaren el futur de *Complot* des del principi...

DOMÈNEC UMBERT

Joan Navarro: «Cal aprofitar la generació actual d'avantguarda dels Països Catalans».

—Tanmateix la teva etapa al front de Cairo i de Complot va valer la pena...

—Sí, jo penso que el número 0 de Complot era extraordinari.

—I et va servir per difondre tot allò de la «línia clara». El rebombori que això provocà en la crítica tradicional de còmic va ser important.

—No amb tota. Per parlar del sector de la crítica més important, el de la revista *Bang!*, jo puc dir que per a nosaltres era la Bíblia. Mai no vam qüestionar el seu paper malgrat que no totes les teories que allà sortien fossin les nostres. Per a mi ha estat molt important formar part d'una generació que ha crescut al mateix temps amb *Hazanas Béli-cas*, el *Pulgarcito*, però també amb *Cavall Fort*. Era tan important per a mi *El Capitán Trueno* com *Jan i Trencapins*, el *Gil Pupil-la* o *Tintín*. Sóc conscient que això és una cosa generacional, de la gent que rondem els trenta. I tinc la tesi, que voldria treballar, que la «línia clara» com a moviment ideològic dels 80 a Catalunya, sorgeix en els seixanta, a través del públic lector de català amb *Cavall Fort*.

—Però això de la «línia clara», en resum ¿què és?

—És un moviment d'avantguarda que surt a França, que aquí es desvirtua des de pressupòsits reaccionaris. En realitat apareix com la resposta al còmic dels anys 68-75 en què es viu una època d'experimentació gràfica, molt semblant —per entendre'ns— al que trenca amb els motlles de la historieta tradicional però amb un resultat molt avorrit, gens narratiu.

—¿Com connecteu amb la gent de València?

—Jo ja els seguia des del moment que feien productes marginals. Des del *A València*, de Mariscal, fins a *Els tebeos del Singla* o *El gat pelat*. D'altra banda, ja havien publicat alguna cosa a *l'Star*, al *Bésame mucho* o al *Viborra*. I quan es va plantejar el projecte *Cairo*, els valencians eren els que oferien més clarament una producció pròpia d'avantguarda. Potser l'encert va ser de deixar-los fer allò que volien.

—¿Què en penses, de l'actual TBO?

—A mi, no m'agrada. Nosaltres no hauríem mai recuperat el TBO des d'un

punt de vista nostàlgic. No té cap sentit publicar ara «La família Ulises».

—Abans has parlat de dispersió dels dibuixos cap a altres sectors. Això comença a ser crònic.

—Sí, és la impossibilitat de viure del còmic. La majoria d'aquests creadors tenen capacitat tècnica per fer altres coses, però també tenen uns mínims sota els quals no volen treballar. Són gent, com el grup valencià, que han fet uns grans avanços, que creuen en el còmic i en el seu futur, i es neguen a ac-

«Ens falta un Saló Internacional de veritat».

ceptar unes condicions industrials inacceptables. Jo veig bé que es dediquin a pintar, dissenyar o fer falles. Em sembla perfecte mentre no hi hagi unes condicions que els permetin fer allò que realment els interessa en el còmic.

—Amb els guionistes deu passar el mateix...

—És clar, si el dibuixant cobra poc, el guionista encara cobra menys.

—El panorama sembla desolador. ¿Penses que les institucions no han reconegut encara el valor del còmic? Ho dic més que res pels estira i arronsa d'aquests darrers dies pel que fa al Saló Internacional del Còmic de Barcelona.

—No, en aquest cas, penso que les institucions —tant la Generalitat com l'ajuntament— s'han comportat prou bé amb el Saló Internacional del Còmic de Barcelona. L'origen del proble-

ma és la mateixa professió. Les raons de la meua dimissió eren derivades de la manca d'estructuració de la professió. Malgrat tenir diners, o assegurar la titularitat jurídica del saló. El sector no està estructurat ni en el cas dels autors ni en el dels editors.

—Aquesta nova edició del Saló del Còmic sembla substancialment diferent a les anteriors, ¿quina és la filosofia que l'impulsa?

—El projecte bàsic és de fer un saló internacional de veritat. Ni Angouleme ni Lucca ho són. Falta un saló internacional de veritat i Barcelona té la infraestructura ideal.

—Has parlat de la importància de la producció catalana. ¿Com és que no es produeix en català?

—Des dels anys seixanta, qui ha editat còmics en català han estat els editors de llibres. I és on han de competir amb els còmics en castellà. Una altra raó és que els editors que s'hi han arriscat, no coneixen el món en què es movien. Quan es rescata el *Patufet*, fracassa. Quan es porta el *Cavall Fort* al quiosc, fracassa. I el mateix es pot dir d'altres productes com *Cul de sac*. Quan Bruguera treu el *Jordi* o *TBO* fa edicions en català, es troben ja en plena decadència editorial. La reconversió del sector fa que, passada l'eufòria, la gent del sector —Toutain, Norma, Berenguer— tingui prou de feina a sobreviure amb productes en castellà. Però no es veritat que no hi hagi mercat. Ho prova l'èxit de *Massagran* de Casals, o de *La patrulla dels castors*, de Complot.

—¿Penses, doncs, que és el moment?

—Sí. I el que seria interessant és d'aprofitar tota aquesta generació d'avantguarda dels Països Catalans —els nuclis de Palma, Barcelona i València—. Tots tres són centres creatius importants, molt diferents a la resta de produccions de l'estat o internacional. Són gent profundament coneixedora del llenguatge del còmic, que pot competir en primera línia. Si no ho aprofitem, haurem perdut una oportunitat històrica.

—A Complot penseu insistir-hi si més no...

—Com a editor sempre he tingut l'objectiu de fer còmic en català. El que passa és que sense una forta inversió això no és possible. Per això he hagut de partir de zero. Aprofitar tots els recursos de l'editorial. Fent coses com el *Macau* per a EL TEMPS, o editant productes comercials com *La patrulla dels castors*. I puc assegurar que tenen sortida. □